

Czesław Sadowski
1902-1959

BIAŁYSTOK
w twórczości
CZESŁAWA
SADOWSKIEGO

MUZEUM RUCHU REWOLUCYJNEGO ODDZIAŁ MUZEUM OKRĘGOWEGO
W BIAŁYMSTOKU

Opracowanie informatora i scenariusza wystawy
ZOJA ŁUKSZA

Opracowanie graficzne informatora, plakatu, zaproszenia
ZBIGNIEW WASZCZENIUK

Opracowanie plastyczne wystawy
EWA ŻYLIŃSKA

Zdjęcia
WOJCIECH DOBRAJSKI

Druk P.P. „Sztuka Polska” o/Białystok
zam. 106/85, nakł. 400 egz., form. A-5, G-2

Czesław Sadowski ur. się 8.VII 1902 r. w Białymstoku, w rodzinie rolniczej. Już od najmłodszych lat przejawiał duże zdolności plastyczne, a lekcje rysunków były jego ulubionymi zajęciami w szkole. Był dobrym uczniem, o czym świadczą zachowane świadectwa szkolne z Seminarium Nauczycielskiego Męskiego im. Zygmunta Augusta. Naukę rysunku zdobywał pod kierunkiem prof. Józefa Zimmermana. Po ukończeniu Seminarium Nauczycielskiego w 1923 r., podjął pracę nauczyciela rysunków w Szkole Powszechnej im. Marii Konopnickiej przy Szosie Żółtkowskiej. Wkrótce potem, bo już w 1925 r., rozpoczął studia w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w klasie prof. Karola Tichego. Po studiach powrócił do Białegostoku i zorganizował tu swoją pierwszą wystawę. Przyniosła ona Cz. Sadowskiemu duże uznanie oraz poparcie białostockiego społeczeństwa, które na czele z wicewojewodą białostockim Wincentym Tyszką udzieliło mu pomocy materialnej w postaci stypendium m. Białegostoku oraz jednorazowego zasiłku białostockiego „Koła Przyjaciół Akademików”. Otrzymał nagrody umożliwiły Cz. Sadowskiemu odbycie studiów w Paryżu w latach 1929–1930. W czasie swego krótkiego pobytu w Paryżu pracował bardzo intensywnie i już w 1929 r. w Domu dla Studentów Polaków w Paryżu przy ulicy Lamande zorganizował wystawę własnych prac, na którą złożyło się: 50 pejzaży i martwej natury, 24 portrety, i szkice głów i 3 olejne kompozycje postaciowe. Wszystkie obrazy tematycznie były związane z Paryżem i jego okolicami. Wystawa ta spotkała się z dużym zainteresowaniem świata artystycznego, a zwłaszcza wśród polonii francuskiej. Zwiedziły ją m.in. Maria Skłodowska-Curie i Maria Mickiewiczówna, wnuczka Adama. Po rocznych studiach w Paryżu Cz. Sadowski powrócił do Białegostoku.

Tu rozpoczął swój najlepszy okres w pracy artystycznej. Powstał wówczas cykl grafik, akwarel, rysunków i obrazów olejnych przedstawiających Białystok i jego okolice oraz cykl karykatur osób związanych ze środowiskiem białostockim. Na uwagę zasługują drzeworyty i akwarele tematycznie związane z jego rodzinnym miastem, ukazujące piękno pejzażu białostockiego, fragmenty zabudowy miejskiej i obiektów zażytkowych. Na drzeworytach artysta uwiecznił, m.in. kościół z XVII w., stary drewniany dom, w którym prawdopodobnie urodził się Zamenhof, klasztor SS Miłosierdzia, kaplicę św. Rocha, fragment pałacu z rzeźbą Herkulesa, panoramę Supraśla oraz nieistniejącą już cerkiew bazyliąską.

Cz. Sadowski jednocześnie pracował jako nauczyciel rysunków w Polskim Koedukacyjnym Gimnazjum im. H. Sienkiewicza przy ul. Fabrycznej i estetyki w Dokszałcającej Szkole Zawodowej przy ulicy Warszawskiej. W gimnazjum oprócz rysunków prowadził zajęcia

z obróbki metalu, drewna i szkła. Pod jego kierunkiem w rękach uczniów powstawały świeczniki, lampy, talerze i witraże. W 1937 r. Gimnazjum wystawiło szopkę kukielkową p.t. „Szkoła w zezowatym zwierciadle”. Współtwórcą, a przede wszystkim autorem znakomitych lalek był Cz. Sadowski. Wobec wielkiego powodzenia szopka została wydana drukiem i spotkała się z dużym oddźwiękiem w prasie białostockiej i krajowej. „Prosto z mostu” z dn. 20 czerwca 1937 r. nr 28(136), tak relacjonuje – „Uczniowie prywatnego gimnazjum koe-dukacyjnego w Białymstoku wydali w wyjątkowo pięknej szacie graficznej tekst szopki szkolnej, „Teatrum kukielkowe: Szkoła w zezowatym zwierciadle”. Tekst ilustrowany jest podobiznami kukielek. Rzecz prosta, ściśle lokalny charakter szopki czyni ją zrozumiałą przede wszystkim dla białostoczan, a nawet może ściślej biorąc: dla uczniów gimnazjum ich rodzin i profesorów. Pięknie wydana książka jest jednak dowodem ruchu kulturalnego na prowincji, rozwijającego się dzięki zapalowi młodzieży i nauczycielstwa”. Również Kornel Makużyński przesłał na ręce Cz. Sadowskiego swoje gratulacje, wyrażając się bardzo pochlebnie o albumie i szopce.

Cz. Sadowski oprócz prac malarskich, był autorem licznych projektów plastycznych wykonywanych na zamówienie, jak: druki ulotne i reklamowe, afisze, zaproszenia, ilustracje do czasopism. Był projektantem szaty graficznej czasopism, „Jednodniówka”, „Nasza Praca”, „Czyn”, które redagowane były przez młodzież szkolną. Na uwagę zasługują druki ulotne o charakterze propagandowym wydawane na różne okazje, m.in. „Fachowych porad bezpłatnie udziela Tow. Popierania Plantacji”, „Białostocki Komitet Obchodu Rocznicy wymarszu I Kadrowej 6.VIII.1914 r.” oraz afisze dotyczące wystaw i kursów organizowanych przez artystę.

Cz. Sadowski obok pracy artystycznej i dydaktycznej, brał czynny udział w życiu społecznym miasta. W 1932 r. zorganizował wystawę swoich prac, a dochód ze sprzedaży przeznaczył na rzecz bezrobotnych. W latach trzydziestych został powołany przez Zarząd Miejski w Białymstoku do współpracy z Komisją Artystyczną. Zadaniem jej było opiniowanie wszelkich projektów budowlanych oraz nadzoru przy wykonywaniu robót budowlanych i remontów budynków miejskich. Pod jego nadzorem artystycznym dokonano, m.in. przebudowy ul. Mickiewicza i Kilińskiego.

W 1937 r. wyjechał z rodziną do Lwowa, gdzie spędził lata wojny. Po wojnie wrócił do Polski i zamieszkał na stałe w Łodzi. Tam, według jego projektu odbudowano pomnik Kościuszki, odnowiono fasady kamienic przy ulicy Piotrkowskiej. W Łodzi przez kilka lat był prezesem Związku Plastyków okręgu łódzkiego oraz pełnił funkcję wicepre-

wodniczącego Komisji Kultury Rady Narodowej m. Łodzi. Zajmował się również ilustrowaniem bajek dla dzieci oraz rozpoczął realizację serialu animowanego „Dwa Michały”, z którego zdążył zrealizować tylko jeden odcinek.

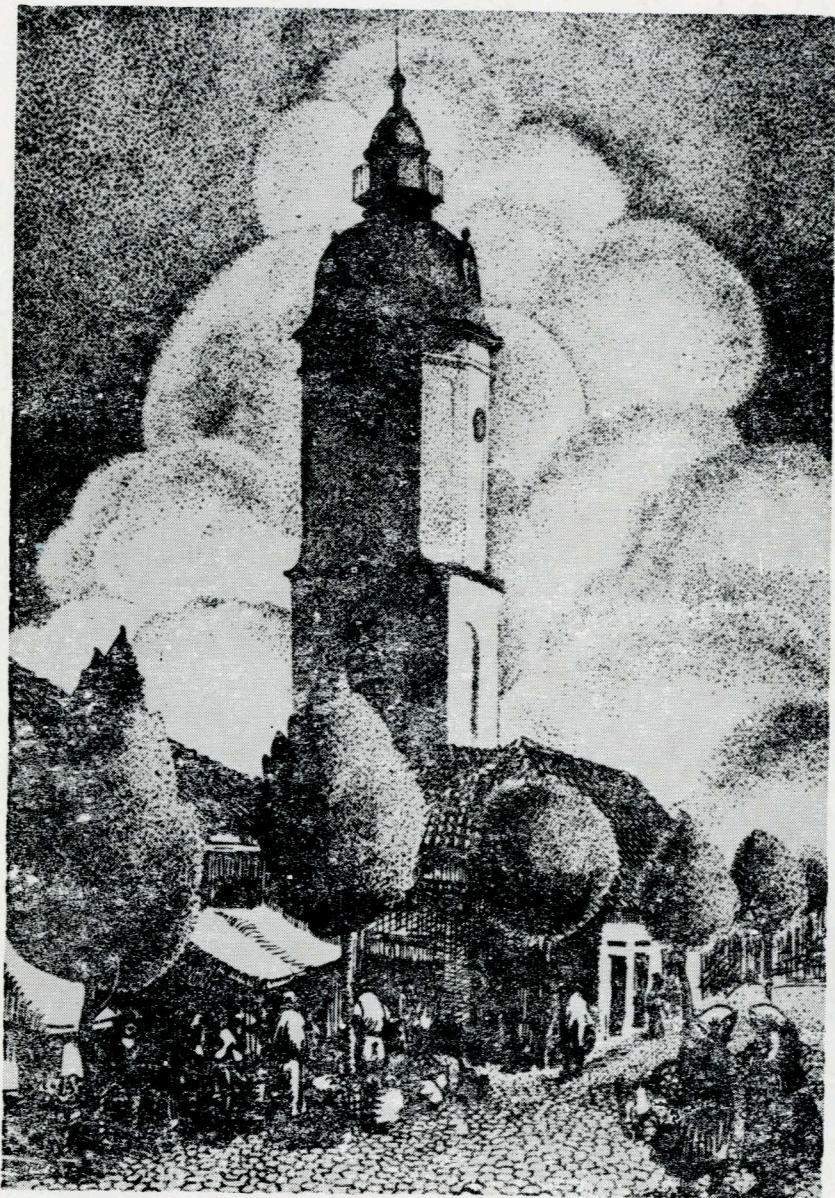
Zmarł w Łodzi 8.VI.1959 r.

Na wystawie znalazły się prace, które prezentują różnorodną działalność malarza. Szczególną uwagę zwrócono na jego białostocką twórczość, pracę dydaktyczną i społeczną. Zwiedzający mają okazję obejrzeć jego karykatury doskonałe w kresce, których założeniem jest nie ośmieszanie przez złośliwe deformacje, ale podkreślenie najistotniejszych cech modelu, a także grafiki i akwarele ukazujące piękno pejzażu białostockiego. Oprócz jego prac malarskich na wystawie zaprezentowano archiwalia związane z życiem i działalnością artysty, są to: druki ulotne, zaproszenia na bale, koncerty, wieczory literackie, korespondencja, świadectwa, legitymacje, umowy o pracę, stanowiące odbicie życia kulturalnego i społecznego w Białymstoku, w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Zaproszenia te są dziś niekiedy jedynym świadectwem, że w Białymstoku w tym okresie gościli znani pisarze, poeci i ludzie nauki, jak: Maria Dąbrowska z odczytem „Zawód literacki jako służba społeczna”, Emil Zegadłowicz ze swoimi niedrukowanymi utworami, profesorowie z Uniwersytetu Warszawskiego, Tadeusz Zieliński z odczytem „Religia a sztuka w świecie antycznym”, Stanisław Słowski z odczytem „Zamierzone ustalenie pisowni”. Cz. Sadowski, jest jednym z twórców kultury artystycznej w Białymstoku okresu dwudziestolecia międzywojennego, którego działalność twórcza jest udokumentowana w sposób dostateczny. Posługiwał się on w swej twórczości realistycznym sposobem przedstawiania świata, jest to zatem sztuka zrozumiała dla szerszego kręgu odbiorców. Jest to również twórczość ściśle związana z naszym miastem, przypominająca widoki Białegostoku sprzed lat pięćdziesięciu, a więc cenna przez swoją wartość dokumentacyjną i ikonograficzną.

Rozległość jego zainteresowań, wysoki poziom warsztatu artystycznego, jak również wielość stosowanych technik, pozwalają zaliczyć Cz. Sadowskiego do grona wybitniejszych, choć niestety zapomnianych malarzy tego okresu.

Tym bardziej więc zasługuje on na przypomnienie. Mamy nadzieję, że obecna wystawa pozwoli także właściwie ocenić zarówno rangę artystyczną malarza, jak i jego rolę w życiu kulturalnym naszego miasta.

Zoja Łuksza

Ratusz — drzeworyt

Kościół w Białymstoku z XVII w. — drzeworyt

170. Kościół w Białymstoku. Wzrost i rozwój

Fragment ulicy Warszawskiej — tekstura, olej

Las zwierzyński — płótno olej

Okolice Białegostoku — akwarela

Rzeźba w Parku pałacowym — papier, pastel

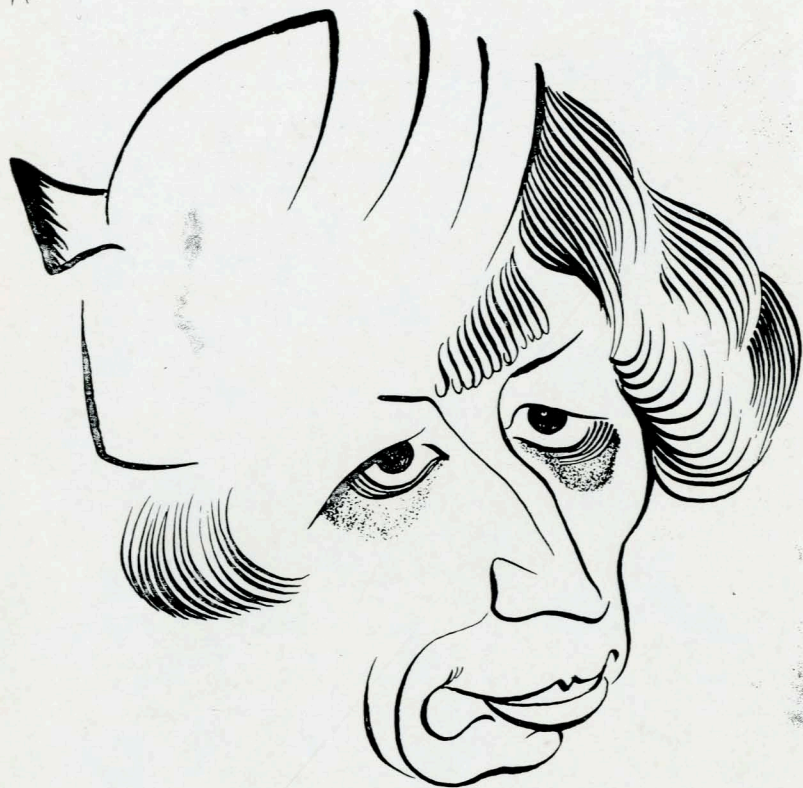

Dom Zamenhofs — pocztówka

Prosimy naszych obecnych i przyszłych odbiorców
o odwiedzenie nowego sklepu
BAZARU PRZEMYSŁU LUDOWEGO
przy ul. Rynek Kościuszki Nr. 1 (vis à vis Kościoła Farnego)

Koceniw

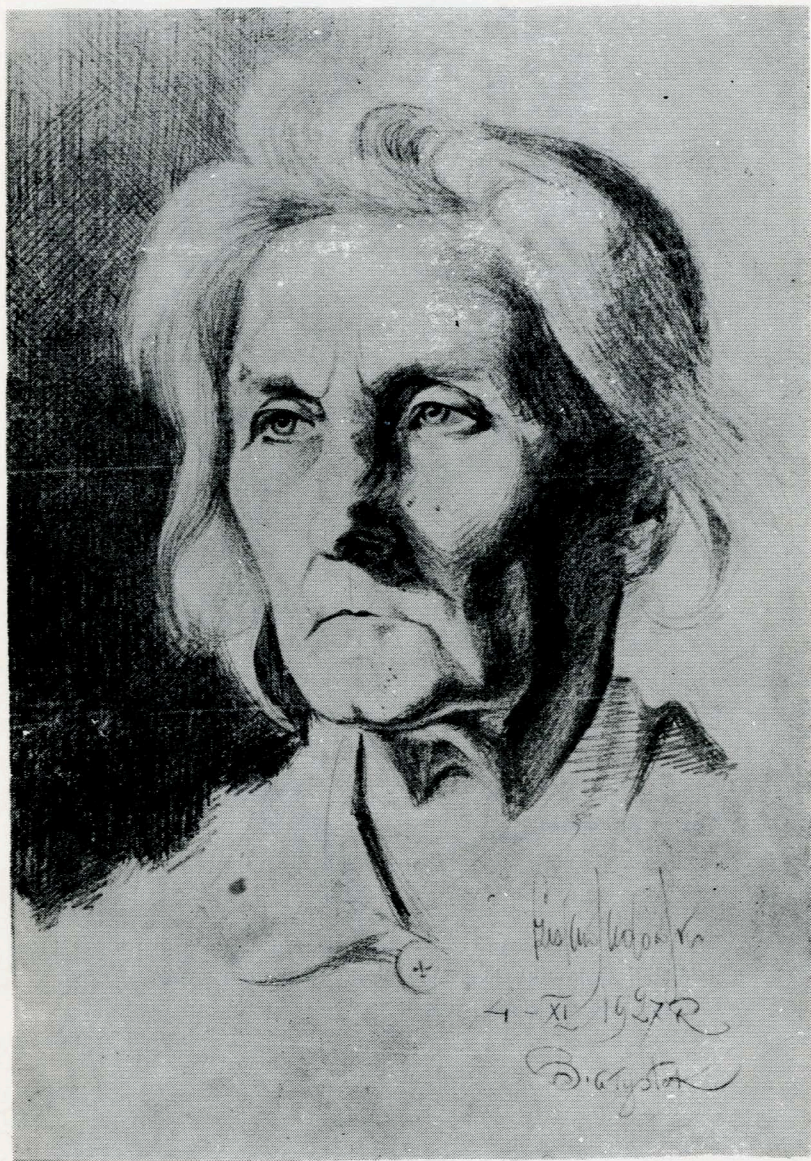

K.S.

R. Zyndram-Kościółkowska — karykatura, papier, tusz

Michał Gołowski, Naczelnik Wydz. Kultury i Sztuki Urzędu
Miejskiego — papier, tusz

Portret matki artysty — papier, ołówek